

Administratīvo tiesu prakse zaudējumu atlīdzināšanā

Dace Mīta
2014.gada 12.decembris

Nepamatota tiesību aizskāruma gadījumā ikvienam ir **tiesības uz atbilstīgu atlīdzinājumu**.
(*Satversmes 92.pants*)

Ikvienam ir tiesības prasīt atbilstīgu atlīdzinājumu par mantiskajiem zaudējumiem vai personisko kaitējumu, arī morālo kaitējumu, kas viņam nodarīts ar **administratīvo aktu vai iestādes faktisko rīcību**.
(*APL 92.pants*)

APL regulējums par atlīdzinājumu attiecināms arī uz **publisko tiesību līgumiem**.
(*AT sprieduma lietā Nr.SKA-265/2014 7.punkts*)

Administratīvā procesa kārtībā izskatāmi arī prasījumi par tādu zaudējumu vai kaitējumu atlīdzināšanu, kuri personai nodarīti ar iestādes prettiesisku lēmumu **administratīvā pārkāpuma lietā**.
(*Valsts pārvaldes iestāžu nodarīto zaudējumu atlīdzināšanas likuma 1.pants*)

Prasījums par atlīdzinājumu **nav patstāvīgs prasījums** tādā ziņā, ka persona administratīvajā tiesā var prasīt nevis vienkārši atlīdzinājumu kā tādu neatkarīgi no kaitējuma avota, bet tikai atlīdzinājumu par tādu kaitējumu, kas nodarīts ar administratīvo aktu vai faktisko rīcību.
(*AT sprieduma lietā Nr.SKA-364/2007 17.punkts*)

Mērķis nodrošināt, ka nepamatota tiesību aizskāruma gadījumā personai tiek noteikts **atbilstīgs atlīdzinājums** un konstatēts **subjekts**, kura pienākums ir attiecīgo atlīdzinājumu sniegt.

Atlīdzinājuma pamatā var būt gan **materiāltiesiskas**, gan **procesuāli tiesiskas** kļūdas.
(*AT sprieduma lietā Nr.SKA-49/2008 10.punkts*)

Prettiesiskums – ne vienmēr ir priekšnoteikums atlīdzinājuma piešķiršanai.
(*AT sprieduma lietā Nr.SKA-431/2007 11.punkts*)

Atbilstīgs atlīdzinājums

- **efektīvs** tiesību aizsardzības līdzeklis
- taisnīgs
- jāsniedz personai **gandarījums**
- jāattur iestāde no līdzīgu aizskārumu izdarīšanas nākotnē (**preventīvs**)
- tiesa pauž valsts nostāju par aizskarto tiesību un paša **tiesību aizskāruma nozīmīgumu**
- **nedrīkst būt nesamērīgi mazs**
- tiesai jāsalīdzina **Eiropas Cilvēktiesību tiesas noteiktais atlīdzinājums līdzīgās lietās** un jāņem vērā ne tikai Latvijas ekonomiskās iespējas, bet arī tas, ka atlīdzinājums par morālo kaitējumu nedrīkst būt **ievērojami zemāks par minimumu**, kādu noteikusi Eiropas Cilvēktiesību tiesa salīdzināmās lietās
(*AT sprieduma lietā Nr.SKA-92/2012 9., 10.punkts*)

Ja **valsts atturas** no daudzkārt konstatēto problēmu kompleksas risināšanas – jāņem vērā, nosakot atlīdzinājuma veidu un apmēru.
(*AT sprieduma lietā Nr.SKA-120/2012 13.punkts*)

Atlīdzinājuma veidi

- **restitūcija** (iepriekšējā stāvokļa atjaunošana, kā arī tāda stāvokļa nodibināšana, kas apmierina personas prasību pret iestādi (*AT sprieduma lietā Nr.SKA-505/2009 8.punkts*)) - prioritārais atlīdzinājuma veids
- **nauda** - kad restitūcija nav iespējama vai nav atbilstīga (adekvāta)
- **atvairošanās** – par morālo kaitējumu kā patstāvīgs vai papildu atlīdzinājums

Restitūcija

Administratīvā pārkāpuma lietā pieņemta **lēmuma atcelšana** pati par sevi ir morāls gandarījums; tā ir atzišana par nevainīgu administratīvā pārkāpuma izdarīšanu.
(*AT sprieduma lietā Nr.SKA-338/2009 13.3.punkts*)

Pieteicējam **pozitīvs risinājums**, uzdodot iestādei izdot labvēlīgu administratīvo aktu, pats par sevi **ne vienmēr ir pietiekošs, lai atzītu, ka restitūcija ir notikusi**.
(*AT sprieduma lietā Nr.SKA-295/2007 13.1.punkts*).

Atvairošanās

Ar atvairošanos atlīdzina morālo kaitējumu, kas **nav smags**.
(*AT sprieduma lietā Nr.SKA-338/2009 14.punkts*)

Nelieli emocionālie **pārdzīvojumi** var tikt kompensēti ar atvairošanos.
(*AT sprieduma lietā Nr.SKA-223/2010 7.punkts*)

Nauda

- morālais kaitējums – līdz **4268 euro**
- smags morālais kaitējums – līdz **7114,36 euro**
- kaitējums dzīvībai vai sevišķi smags kaitējums veselībai – līdz **28 457,44 euro**
(Valsts pārvaldes iestāžu nodarīto zaudējumu atlīdzināšanas likuma 14.panta trešā daļa)

Ar maksimālā apmēra summām vienlaikus ir noteikts **minimālais apmērs**
(AT sprieduma lietā Nr.SKA-92/2012 13.punkts)

Maksimāli iespējamais atlīdzinājuma apmērs var būt pretrunā Satversmē noteiktajām tiesībām uz atbilstīgu atlīdzinājumu. Līdz ar to atlīdzinājuma apmēra noteikšana, iekļaujoties likumā noteiktajos apmēros, **nav pašmērķis**. Būtiski ir principi atbilstīga atlīdzinājuma noteikšana.
(AT sprieduma lietā Nr.SKA-92/2012 13.punkts)

Morālais kaitējums

Morāls kaitējums ir **subjektīvs jēdziens**, tie ir personas iekšēji pārdzīvojumi. Pārdzīvojumu intensitāte kādā laika posmā netiek ietekmēta no tā, ka beigās reālas sekas nav iestājušās, jo visu šo laiku persona nezina, kā situācija atrisināsies.
(AT sprieduma lietā Nr.SKA-103/2008 13.punkts)

Morālais kaitējums tiek **prezumēts**, proti, tiek pieņemts, ka konkrēts aizskārums konkrētajai personai varētu izraisīt nepamatotas ciešanas.
(AT sprieduma lietā Nr.SKA-83/2008 11.punkts)

Morālais kaitējums – iespējams tikai **fiziskajām personām**. Juridiskajām personām – personiskais kaitējums.
(AT sprieduma lietā Nr.SKA-163/2012 11.punkts)

PALDIES PAR UZMANĪBU!